Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

SAYI : 4 ● 15 NİSAN 1948 ● FİYATI 25 Krş.

Üçtu, uçtu baykuş uçtu

Enver Naci Gökşen

Halit Fahri'nin *Baykuş* faciası 1948 yılının Mart ayında İstanbul Şehir Tiyatrosu sahnesini işgal ettikten sonra yine tarihe karıştı, masal oldu. Bir ay, salonun ıssızlığına rağmen, ısrarla sahnede tutulan *Baykuş*, ya Şehir Tiyatrosunun p'yes buhranından faydalanmış veya E. Muhsin-in babacanlığına, müsamahasına mazhar olmuştur. Sayın rejisör bu suretle belki de, Baykuş şairi ile 30 sene önce yaptığı kavganın acısını unutturmak istemiştir. Fakat ne olursa olsun, piyes seçiminde ço ktitiz olduğunu işittiğimz Şehr Tiyatrosunda *Baykuş*'un br ay sahnede bırakılması bugün pek memnunluk verici birşey değildir. Bu, bir milletin zevkinn hâlâ 30 sene öncek yer:nde saydığını kabul etmek demektir ki, böyle bir ittihama hiçbirimizin gönlü asla razı olamaz. Tyatro dünyasının ihtilâl devri olan 1948 de biricik tiyatromuzda Baykuş'un yeniden ötmeğe başlaması Halit Fahri'yi b:le hayrete düşürmüş, kendisi bile bu tâsübâdelmente inanamamıştır. Buna nasıl mı hükmediyorum? Üstadın yazdıklarından ve her akşam Baykuş tems:llerine devamından.. H. Fahri, *Baykuş*'unun aşkıyla yazdığı yeni bir şiirde: *«Ben ki artık dönülmez sanıyordum geçmişe...»* Diyerek bu hâsubâdelmevte tatlı bir hayret duyuyor. «Türk Tiyatrosu» nda yazdığı «Baykuşname» de H. Fahri, Şehir Tiyatrosuna ne hayır dualar etmiyor? Ben onuncu temsile gittiğim halde üstadı salonda ve locələr arkasında heyecan ve telâşla dolaşır gördüm. Kiminle konuştuysam bana aynı tesadüften bahsetti. Bari şair bir sahneye bir sandalya atıp otursaydı!..

Halit Fahri «Baykuşname» sinde «Baykuş nedir?» diye soruyor. Onun ne olduğunu yeni nesil de bu sene anladı. Şairin söylediğine göre *Baykuş*'u Maurice Maeterlinck'in p'yeslerine benzetenler varmış. Teşbihte hata olmaz. Fakat bu kadar kötü teşbih de görülmüş değildir! Keşke biraz Maeterlinck'e benzeseydi! Lâkin şair bu teşbihi kabul etmiyor, *Baykuş* Türktür ve bugüne kadar bunun için yaşamıştır, diyor. Hiç şüphesiz kahramanların adı Türk.. Konu da bir köyde geçiyor. O kadar. Bu insanlara tam mânasiyle Türk diyebilmek için onların hak:ki Türk köylüsü gibi düşünmesi ve konuşması lâzımdır. Halbuki hepsi birer şairdir, hayalperesttir. Köylü böyle adama «hasta!» der. Ya dilleri? H. Fahri'nin Baykuşu yazdığı zaman da Türk köylüsü bugünkü gibi konuşurdu; Sumrular, Eşberler, Tarıklar gibi değ'l!.. Bütün bunlara rağmen *Baykuş* «hiçbirşey» değil, «birşey» dir. Fakat H. Fahri onu hâlâ bir bülbül zannetmese!

Edebiyat DÜNYASI ★ EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTUALİTE

HER AYIN 15 inde İstanbulda Çıkar

Sahibi ve Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mehmet AKUZUN

Sekreter :
Sabahattin HÜSNÜ

Adres :
Posta Kutusu : 445
İstanbul

Not: Her türlü müracaat Sekreter adına yapılmalıdır.

ABONE

Yıllığı : 2?0 Krş.
Altıaylığı : 150 "

Sayı : 4

İNSAF

Yazan: Mehmet KAPLAN

BAY Yusuf Ziya Ortaç, Çınaraltı dergisinin ikinci sayısına yazdığı «Vezin ve Kafiye» başlıklı makalede çok enteresan fikirler ileri sürüyor: Müellife göre «Şair bir kelime ressamı, bir kelime bestekârıdır.. Şiir bazı bizi uçsuz bucaksız düşüncelere daldıran bir mâna dünyası olur. Bazı renkler ve ışıklar oynaşaan tablolar çizer. Fakat daima kafiyeden kanatlar takan bir musikidir.»

Fazla ilerlemeden bu harikulâde cümleler üzerinde düşünmek istiyorum. Acaba kafiye ile resim ve mâna arasında ne gibi bir münasebet vardır? Kafiye olmadan da şair bunları yapamaz mı? Romancı ve hikâyeciler vezinsiz ve kafiyesiz yazdıkları halde ne güzel tablolar çizerler, filozoflar dümdüz cümleler içinde ne derin mânalar ifade ederler. Bunlar hatırıma gelince Bay Y. Z. Ortaç'ın şiir tarifinden şüpheye düşüyorum. Bununla beraber kafiyenin âhenk vasıtası olduğunda onunla hemfikirim. Fakat zannıma göre şiirde âhenk kafiyeden başka vasıtalarla da temin edilebilir: Meselâ aliterasyon, asonans, kel'me ve mısra tekrarı ve sentaks oyunlarile şiirde âhengi temine yarayan o kadar çok vasıta vardır ki, kafiye bunlardan en kabası kalır. Bu düşünceler Bay Y. Z. Ortacın «Fakat daima...» diye katiyet ifade eden cümlesini de hayli meşkûk kılıyor.

Makaleye devam ediyorum: «Yirmi yılın hırpani tecrübelerinden sonra düşünün ki: hafızalarda yine Fuzuli'nin, Nedim'in, Bakî'nin, Naili'nin, Şeyh Galib'in, Namık Kemal'in, Tevfik Fikretin, Ahmet Haşmin, Yahya Kemalin, Orhan Seyfinin, Faruk Naf'zin, Kemalettin Kamu'nun, Behçet Kemalin mısraları yaşıyor!.» Birinci cümle yirmi senelik şiir tecrübesini kötülüyor. Bu üzücü bir şey! Demek bu kadar insan yirmi sene boşuna kalb ve kafa yormuşlar. Acaba Bay Y. Z. Ortaca bu hükmü verdiren nedir? Şiirin «daima» vezin ve kafiye ile yazılması şart olduğu hükmü galiba. Fakat «vezins'z ve kafiyesiz şiir» sadece bize mi mahsus? İşittiğimize göre Avrupada da böyle ş'ir yazılıyormuş. Hattâ onlarda bu cereyan çok önce başlamış. Tâ seferberlikten önce. Bu tarzda yazanlar arasında adı dünyaca duyulmuş şairler de var. Bay Y. Z. Ortaç belki onları da şiir saymıyor. Acaba Avrupalılar bu hususta ne diyorlar?

Hafızalarda kalan şairler listesi önemli. Yahya Kemale kadar sayılan is'mler karşısında hürmetle eğilirim. Fakat ondan sonrakiler beni durduruyor. Kemalettin Kamu ile Faruk Nafizden de aklımda bazı mısralar var. Meselâ «Deniz engin bir sudur tuzlu, yeşil, dalgalı» mısraı galiba Faruk Nafizindir. Denizi görmemişlere onu tanıtmak için ne güzel bir tarif! Orhan Seyfi ile Behçet Kemalden, doğrusu isimlerinden başka bir şey hatırlamıyorum. Bnunla beraber listede adı olmayan «Vezin ve kafiye ile yazmış» bazı şairlerin eserlerinden bir çok parçalar ezberimded'r. Meselâ, Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl, Ahmet Kudsi Tecer, Ahmet Muhip Dranas, Cahit Sıtkı Tarancı, nedense hafızamda fazla yer işgal etmişler. Bu şairlerin eserlerini seven daha bir çok kimseye tesadüf ettim. Fakat Orhan Seyfi ile Behçet Kemal'den mısra bilenlerle tanışmak saadetine nail olmadım. Yukarıda müellif, yirmi senelik hırpani şiir tecrübesi diyordu. Acaba bu son saydıklarım daha mı önceye aittirler? Yoksa bütün şiirlerini vezinsiz ve kafiyesiz mi kaleme almışlardır? Yahut da isimleri şairler listesine girmeğe değmez mi? Belki de öyledir. Benimle birlikte bu kmseleri şair sananlara ve eserlrini hafızalarında tutanlara yazık!

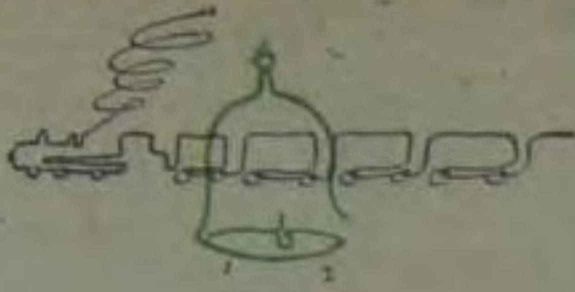
«Yenilik çığırtkanlarının çeyrek asra yaklaşan edebi ömürler'nden ortada ne var? Nasırından çok çeken, rahmetli Süleyman Efendiden başka?» Ne cesur bir meydan okuma. Bu cümlelerden evvelâ şunu anlıyorum ki, Bay Y. Z. O, yenilik çığırtkanlarından Süleyman Efendiden başka bir şey hatırlamıyor, buna dayanara konlardan ortada ne kaldı ki, diyor. Kendisi için her hlde haklı. Fakat acaba başkaları ayni fikirde midir? İtiraf edeyim ki, ben Bay Y. Z. Ortacın kötü gördüğü bu şairlerin eserlerinden hayli okudum. Mühim bir kısmından da hoşlandım. İhtimal benim zevkim bozulmuştur. Fakat daha bir çok kimsenin de bu tarz şiirleri sevdiğini görüyorum. Bilhassa genç nesil bu tarz şiire bayılıyor. Gençler arasında öylelerine rasladım ki, arka arkaya yirmi otuz yeni şiir okuyabiliyorlardı. Hem de ne coşkunlukla. Vezinsiz ve kafiyesiz olduk-

ZOR

Hiç bir arzusu kalmadı
Ne kaskatı şehrin sokaklarında gezmek
Ne sahillerde
Denizlere boşanmış gökleri düşünmek
Ne ay, ne güneş
Hattâ bir lokma ekmek için bile
El açmak istemiyor hemşerilerine
ÖLMEK TE İSTEMİYOR..

Müştak ERANUS

Üç kampana vurmadan yürümez
Bizim katar çok itaatlidir

. . . .

Kuşkonmaz bahçesindeki kuşlar
NEREYE KONSUNLAR

Orhon M. ARIBURNU

ları halde bunları akıllarında nasıl tuttuklarına şaştım. O zaman evvelce bana sağlam bir fikir gibi görünen vezin ve kafiye şiiri hafızada tutmağa yarar fikrinde şüphe ettim. Şi:ri şiir yapan vezin ve kafiye olmadığı gibi hafızada bırakan da bunlardan başka şeyler olsa gerek.

«Nazım H:kmetin komünist Rusyadan getirdiği şiir, edebiyatın değil, bir ideolojnin eseridir. Biz Moskova sokaklarının propaganda nâralarını yenilik diye Türk şiirine soktuk!» Bu cümleler insanı heyecanlandırıyor. Millî damarlarımıza basıyor. Ruslardan ve komünistlerden hiç hoşlanmam. Fakat Nazım Hikmetin şiirlerini severim. Bay Y. Z. Ortaca belki gar:p gelir. Ruslara ve komünizme karşı nefret duygularımla Nazım Hikmetin şiirlerine karşı sevgim birbirile çarpışmıyor. Bundan anlıyorum ki, şiir başka şey, ideoloji başka şey. Burada bir mesele daha var. Galiba makale sahibi vezinsiz şiirin Rusyadan çıktığı hususunda yanılıyor. Gerçi vezinsiz ş:ir bizde Nazım Hikmetten sonra tutmuştur ve Nazim Hikmet bunu Rusyada öğrenmiştir. Fakat edebiyatımızda vezinsiz şiiri daha doğrusu serbest nazmı ilk kullanan Nazım değildir. Bu şiirin kaynağının Rusya olduğu fkri büsbütün yanlıştır, sanıyorum. Vezinsiz ve kafiyesiz şiir evvelâ Avrıpada doğmuştur. Oradan Rusyaya geçmiştir ve bu tarzın büyükleri de Rus değil, Fransız, İng'liz ve Amerikalıdır. Nazım Hikmet bu şiiri tarzını Rusyadan aldı diye, bunu inkâr mı edeceğiz? Sonra Orhan Veli nesli ilhamlarını hiç te Moskovaya borçlu değildir. Hattâ daha derine gidersek Nazım Hikmet ile yeni şairler arasında mühim farklar da vardır. Yeni ş'ir tarzını komünizm propagandası ile tev'em görmek hakikate aykırı, biraz fazla demagojik bir iddia değil midir? İşi bu suretle karıştırmakla ne kazanmak isteniliyor? Komünist olmayan bunca yeni şair var. Onları vezinsiz, kafiyesiz yazıyorsunuz, binaenaleyh komünist propagandası yapıyorsunuz diye itha metmek insafa sığar b'r iş midir? Sonra komünist prapogandası vezinli, kafiyeli şiirlerle de yapılamaz mı? Edebiyatımızda aruzla komün'zm propagandası yapanlar yok mudur? Bir zamanlar hece vezni millî vezin ilân edilmişti. Bun dayanarak aruzla yazanlar kötülenmiş, Mehmet Emin göklere

Vatanı sevmek ve sever görünmek.

İŞTE size bir denklem ki çözümü yüzlerce cilt doldurur. Vatanı sevmek!. Hür Türk toprakları içinde tek bir kişi düşünmüyoruz ki; efendisi, sahibi, doktoru, askeri, şairi, öğretmeni, işçisi, en zengini ve en fakiri, kadını, erkeği, genci ihtiyarı, ciğerleri veremden, dudakları firengiden döküleni, kürek cezası giyen, kurşuna dizileni; her zirvesinde bir dua ve adsız şehitlerin mübarek kanları tüten bu kut gönülden sevmesin. Bu toprağın güneşi altında yanmış, bu toprağın suyunu içmiş, atalarını bu topraklara gömmüş, bu toprağın içli ninnileri, erkek destanlarıyla büyümüş her hangi bir vatan evlâdının vatan sevgisinden şüphe etmek en hafif tabiriyle vicdansızlık vatansızlıktır. Çünki vatanını menfaatsiz seven; bangır bangır «Vatan!. Vatan» d'ye bağırmaz. Çünkü, günü geldiğinde göğsünü vatana siper edecektir. Çünki o, para, şeref, şan beklemiyen kişidir. Çünki o, vatanının bir zerresi, vatanın ta kendisidir. İşt vatanı seven adam.

VATANI sever görünen kolera kadar tehlikeli ve korkunç kişidir. Vatan çağırdığı zamano onu ecnebi bandıralı vapurlarda arayınız. Vatan sevgisini suratına maske yapan bu büyük lâflar bezirganın tek vatanı; para para, paradır. Bugün sever görünen bu miydesinin adamı küçük bir tenkidinizi duysa sizi hemen vatansızlıkla itham eder. Bilmez, o kabak kafasıyla düşünemez ki siz sabırlı bir doktor titizliğiyle hastanızın üzerine eyilmiş, gerçek bir iymsersiniz. Sizin kalbiniz sadece onun için çarpar, siz sadece onun için yaşarsınız. Gelin de bu Habenneka'ya lâf anlatın. Çok şükür ki sayıları pe kaz olan bu menfaat düşkünlerinin palavralarına pek inanan yok. Olsa da onlara millet inanmıyor. Milleti inandırmak lâzım.

BİZ Kemalist Türkiyenin memleketci, Türkiyeci evlâtları onun içindir ki vatanı sever görünenlerden nefret ediyor, yirmi milyonluk bir orkestra halinde «VATANI SEV ARKADAS» diyoruz.

Halim YAĞCIOĞLU

çıkarılmıştı. Ş'mdi Bay Y. Z. Ortaç, ayni mantıkla hareket ederek, hece namına yeni tarz şiirleri gayrı millîlik ile itham ediyor. Bu suretle iddia sahibi millî kültürün mühim bir kısmını yıkmak istediğinin farkında değil midir? Mill'yetçiliğimiz eğer vezin ve kaf'yeye bağlı ise vay bizim halimize!

Bütün bu şüpheli şiir anlayışına dayanarak, Bay Y. Z. Ortaç, mecmuasına binlerce şiir yollayan gençlere ders veriyor, doğru yol gösteriyor. Şiir tanrısı gençlerimizi böyle dalâletlerden korusun demekten başka çare yok.

Tenkitçi, bu büyük geveze

Rüştü ŞARDAĞ

GEÇENLERDE René Lalou yazmıştı: «Galiba bir gün, tenkitle uğraştığım günleri hayatımın en boş günleri olarak anacağım.»

«Fransız Edebiyatı» adlı eseri Fransada önceleri bir hayli gürültü koparan bu yaman tenkit otoritesinin tenkit işini bu kadar faydasız buluşu pek boşuna değildir. İnsan eski eserlerle biraz fazlaca meşgul olup, tar'hin karanlıklarında kalmış vesikalara biraz fazlaca dayanırsa tenkit namına ileri sürülen en sğlam görüşlerin bile bir mevsim sonra çürük yemişler gibi f'kir ve hüküm dallarından birer birer yere düştüğünü öğreniyor. Birkaç yıl önce André Rousseau'nun Victor Hugo için bir seçme metinler k'tabına aktarılmış olan yepyeni bir tenkidini okumuştum. Tarih içinde bin emekle ver'lmiş hükümleri hiçe sayan bu zeki yazar d'yordu ki: «Hugo, Fransız Edebiyat tarihine ilk defa ton getirmiş, yani edebiyatımızı seslendirm'ş bir şairdir. Bz yıllarca, edebiyatımızda, o yüksek tona, o nizam ve âhenk dolu gürleyişlere hasret kaldık. Hugo göğsümüzü şişiren millî bir sadadır.»

Gelgelel'm, bu hüküm de payidar mı kalacaktır, bilmem, fakat bildiğim bir şey bu yeni jestle beraber, kibirden burnu Kafdağında veya budalalığından ağzı tavana kadar açık olan dünkü münekkitlerin bin emekle verdikleri hükümlerin verilmiş olduğudur.

Tenkitçi, sanat sevgisi ile çarpan kalbini, maslahat icabı susturduğu gündenberi her devirde mükerreren mağlûp olup duruyor.

Eline geçirdiği esere, durgun ve soğuk bir kanla eğilen münekkit bütün bu talihsizliğ'ne rağmen yaşadığı yıllar içinde oldukca mesut görünür. Devrin espris'ni sezgisi ile yakalıyarak çok zaman o günkü ölçülere uygun bir kıymet biçen bu büyük gevezenin tarih, haklı zaferlerinden çok, feci mahcubiyetleriyle doludur. Kendi edebiyatımızdan örnekler aradığımız zaman ise bu mahcubiyetin birkaç m'sli daha büyük ölçüde tecelli ettiğini görüyoruz. Birkaç asır gerilere kayıp tezkeres'lerin yaptığı tenkitlere ve tuttukları metinlere dikkat edersek çoğunun bugünkü ölçüye, hal's sanat ölcüsüne göre, sakat ve metelik etmez hükümler verdiklerini görürüz. Meselâ: Lâtifi, «Tezkere-i Lâitfi» de der ki: «Acep budur ki, şiirden ş'iri bilmiyenler ve sanayi-i şiiriyeye asla şuuru olmayıp kendi şanına mülây'm ve münasip bir mahlâs bulmayanlar sahadan ve suhanranlık kasdın ed'p filcümle kelâm-ı mevzuuna kadir olmağla kendilerini zamanın Hassan'ı ve deveranın Süleyman'ı zannederler.» (Sahife: 24).

Bu satırlardan, onu şiirin nices'ne ulaşmış bir kimse olarak düşünürsünüz. Fakat bir de, büyük şairliğe delil olarak aldığı örneklerle, zâfa delil diye gösterdiğ' örnekleri karşılaştırın; göreceks'n'z ki, güzel ded'klerinin çoğunu bugün okumaya imkân yoktur. Tersine, çirkin diye işaret ettiği mısraların pek çoğunda özlü şiir parıldar.

Gelgelelim, her devir bu çeşit tenkit adamlarını madem k', yetiştirmekte devam ediyor. Su halde bu kimslerin cemiyetlerinde bir fonksiyonları var demektir. Hakikat sahnesinde hemen hiç bir doğru hüküm teşhir edemezse bile soğuk civarı ve çok zaman müşkülpesent gibi gözüken varlığı ile, en büyük sanatçıları bile dikkate ve özene teşvik eden tenkitçileri yine de kollamak, gelişmeler'ne önem vermek lâzımdır. Bütün takdirlerine rağmen dudaklarına küçük bir kabarcık halinde bulunan ezeli muhalefetleri, edebiyat adamlarının tepesinde Demokles''n kılıcı gibi sallanıp durdukça yine de faydadan hali değildir. Öte yandan, hatır ve gönüle bakmadan yazı yazmaları gereken bu kimseler yaptıkları gafletler yanında, provasız sesleriyle umumun nefretini kazanmış sanat parazitlerini de sahanın dışına çıkmıya zorlarlar. Gerçi bu gayretlerinden dolayı kend'lerine kalan şey bu kubbede hoş bir sada bile değildir. Bu sebepledir ki, Lalou'nun yazıklanması, (hayıflanması) kendi gayretlerine kendi eliyle battal damgasını vurması acı bir gerçektir. Zira zaman, iyi niyetin bütün enginliğine şahit olsa da, tenkitçinin beyhude gafletini sık sık günlerin aynasına tutar durur.

RÜZGÂR

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan
Koştum ama yetişemedim,
Nerelerde gezmiş tozmuş
Öğrenemedim.

Besbelli denizden çıkıp
Kıyılar boyunca gitmiştir.
Tuz kokusu, katran kokusu, ter kokusu
Yüreğini allak bullak etmiştir.

Sonra başlamış tırmanmıya dağlara doğru
Bulutları koyun gibi gütmüştür.
Okşayıp otları yaylâlarda
Büyütmüştür.

Köylere de uğradıysa eğer
Islak, karanlık odalarda beşik sallamıştır.
Güneş altında çalışanlara
İmdat eylemiştir.

Sonra başlayıp alçalmıya ovalara doğru
Haşhaş tarlalarında eflâtun, pembe, beyaz,
Kıraçlarda mavi dikenler.
Toz toprak gözlerine gitmiştir.

Şehirlere de uğramış ki, yanımdan geçti
Haşhaş çiçeğine benzer kızlar görmüştür,
Bir gülüş, bir tel saç, allık pudra
Alıp gitmiştir.

Şimdi bir rüzgâr geçti buradan
Koştum ama yetişemedim.
Soraydım söylerdi herhalde,
Soramadım.

Cahit KÜLEBİ

GÜZEL AYDINLIK

Akdeniz göklerinden,
Köpüklerden, limon çiçeklerinden
Gözlerimde kalan
Güzel aydınlık..
Nesrimi bir defa öptüm.
Beyaz badanalı odam.
Annemin yüzüne, soframıza,
Gençlik hülyalarıma düşen
Güzel aydınlık..
Ümitsiz kaldıkça seni düşündüm.

Biz fakirdik ama iyi insanlardık.
Bolluk yıllarında da
Felâket günlerinde de
Seni yanıbaşımda gördüm..
Güzel aydınlık,
Tatlı aydınlık.

Necati CUMALI

İHTİYAR KIZLARIN BALLADE'I

Pek firaklıdır güzelim,
Yaşlanıp yaşlanıp koca düşünmek.
Sonra her şeye elveda edip,
Saçlar perişan, gözler kederli;
Bir mum gibi için için sönmek.

Bir göğüs, bir göğüs vardı ki bende
Sorma güzelim..
Ah nasıl da hasretini çekti
Bilemezsiniz,
Kalçam, bacaklarım, ellerim.

Bir muz tatlılığı vardı dudaklarında,
Yıllar geçti üstünden, çatladı,
Kapandı aydınlığa vücudüm,
Beni gece aldı.

Geceler çok uzun güzelim,
Geceler ve saçlarım çok uzun.
Bahçem, çakılı bir çividir kapısında
Karanlık sonsuzun.

Mehmet Ali ERMİŞ

Geçen sayımızda teknik sebeplerden dolayı bazı hatalar olmuştur. Özür dileriz.

YARIDA KALAN

Ah, yarıda kalan öpüşlerin ateşi,
Kalblerimizi yakan!
O serin akşamlarda koşarız deli gibi,
Mahvoluruz ağlamaktan,
Bulamayız o yeri.

Kaç kere yarım kaldı! Kaç kere... Sarmaş dolaş,
Ben rüşeler içinde,
Arzu içinde yanan dudaklarımda telâş,
Dudaklarında telâş...
Olmayacak bugün de

Tek bir defa öpüşsek, şöyle bir kana kana,
Rahat ölebiliriz,
Ateş çağırıyor bak, gitmek lâzım o yana.
Neden daha acap biz
Vakit geçirmedeyiz?

André Ady
Çevirenler: R. S. - Orhan V. KANIK

AKŞAM ŞARKISI

I

Sen, mavi gözlü sabah, uzaklardasın;
Gözlerinden serpilen yıldızlar uçuşur
Her titrek sesinde şu parçanın.

Menekşe rengi sularda güler yüzün,
Kim bu saatlerde ağlıyan, kırılan ne?
Neden bütün şarkılarda hüzün?

Kim bilir hangi efsaneden süzülür
Bu alay alay bulutlar yine...
Bir koca alev damlası düşer
Nar çiçeği bulutlardan engine.

Fakat bir şey, mütemadi eksilen,
Bir şey var; giden geri dönmiyen!
Sanki bir şey eksilmede içimden.

Sen, mavi gözlü sabah, uzaklardasın!
Büyür koyu gölgelerle hasretin.

Bir masal ürperişi mavi aynalarda:
Akasya yaprakları titreşir;
Bütün şarkıların hüznü hasretinden,
Ve bütün güzelliği akşamların sendedir.

II

Bir hazin hatıradır şimdi hasretin,
Karşımızda alabildiğine deniz...
Perde perde sönüşünde şu enginlerin
Bir başka yakınlık hissetmedeyiz.

Bulutlar uzaklarda altın bir kuğu,
Enginlerde her şey güzel ve her şey derin.
Yeni bir hayata nazar boncuğu
Yıldızlarla kardeş olan gözlerin.

Nihat ÇETİN

BİR ŞEHRİN İKİ KAPISI

Yazan: Fahir ONGER

SAMİM KOCAGÖZ'ün merakla beklediğimiz eseri, yazılması bittikten dört yıl sonra, nihayet basılabildi. Aslında kitabın ismi «Nabi'nin Park Kahvesi» idi, tab'ı esnasında (Editör) ün anlayışı ve zevki araya girdi ve «Bir Şehrin İki Kapısı» olarak değiştirdi. Şimdi okuyucular kötü bir kapak kompozisyonu içinde mevzuuna uymıyan bir isimle takdim edilen bu kitabın karşısında ne düşünecekler bilmiyorum...

«BİR ŞEHRİN İKİ KAPISI» bize batı Anadoluda Menderes kıyısında bir kasabayı; daha doğru bir sözle bu kasabada dün, bugün, yarın hep ayni minval üzere cereyan etmiş, eden ve bundan sonra da edecek olan bir takım hâdiseleri anlatmaktadır.

KİTABIN TERTİBİNDE ilk hâdiseyi bir kır kahvecisinin kaymakama sunduğu istida teşkil ediyor. Diğer olaylar Meşhur Nabi'nin Park Kahvesinde birbirine karşı cephe almış gruplar arasında, bilhassa kasaba hayatını ıslaha çalışanlarla bu ıslahatta menfaatlerini kaybolmuş görenlerin karşılıklı mücadelesinde ortaya çıkıyor. Münevver islâhatçı zümrenin öbür taraf aleyhinde en önemli delili bazı kimselerin Millî Mücadele esnasında menfi rol oynamış olduklarını bilmeleridir. Umumi efkârı kazanmak yolunda teiri aşikâr olan bu koz, ancak paranın avlayıcı kabiliyetiyle zayıf düşürülmektedir. Çatışmalar ve entrikalar bu zemin üzerinde devam edip gidiyor. Belediye seçiminde münevver zümre muvaffak olmuştur. Binaenaleyh bu imkân kaybeden diğer tarafın sinsi hareketleri devamlı olarak kendini gösterecek, bundan böyle her ıslâhatçı teşebbüsü baltalamıya çalışacaktır. Bataklıktaki sazların boyatması ve zamanı gelince iyi fiyatla satılması için Menderes'in bu yıl da taşması lâzımdır. Taşkına kim mâni olabilir? Mühendis mi, bu işle uğrasmaması için rüşvet teklif edilecektir. Ama her mühendis de bir değildir. O vakit daha yukarılara baş vurmak icabeder. Tâ ki mukavemet edilemesin. Bütün kasaba halkının tarlası, tohumu, evi, barkı, hayvanı taşkınla beraber Menderes'in deltasına kadar sürüklenecekmiş, bütün kasaba bir yıl daha aç kalacakmış, ne çıkar? Bu yıl da Zati beyin cebine otuz bin lira girmelidir. Bunun yanısıra ufacık bir vak'a daha, Çay ve pasta ikram etmek bahasına dinleyici toplamıya çalışan bir konferans meraklısı, bu işin - masraflarını nereden buluyor dersiniz? Halkevi kitaplığındaki Servetifünun ciltlerini helvacıya kilo hesabı satarak.. Bir hükûmet doktoru vardır ki kasabanın tek dispanserinin altını kömür deposu, üstünü tavuk kümesi yapmıştır. Fakat ıslâhatçı münevverlerin neticeli teşebbüsleri ara sıra halka ümit vermektedir. Bir öğretmen, mecmuaları helvacıya satan konferansçıyı döver. Haber evvelâ Nabi'nin Park Kahvesinde, sonra bir anda bütün ağızlardadır. Dispanseri kendi keyfine göre kullanan doktor, ziyarete gelen bir bakanın isʼarı üzerine oradan uzaklaştırılır. Buna mukabil kasabanın sıhhat işlerini eline alan yeni doktor, sari hastalıkları önlemek için kuyuları kapatmıya, kasaba gençlerini zührevi hastalıklardan kurtarmak ve gizli fuhuşu önlemek için bir genel ev açılması yolunda yapılan müracaatları tetkike başladığı için derhal entrikalar makanizması harekete geçerek böyle çalışkan bir doktorun ayağını kaydırır. Gayretli bir mühendisin taşkını önlemek için yaptığı iş ve teşebbüsler akim bıraktırılır. Netice: Vaziyetin içi yüzünü ve feci neticesini bilen bu duygulu adam kahrından ölür. (Romanda bu mühendis Bekir'e esaslı bir yer verilmiş, onun hayatı ve hususiyetleri ihtiyar nenesinin eski saat hikâyesine kadar anlatılmıştır. Bu eski saat kasabanın sosyal bünyesinin adetâ bir senbolü gibi görünmektedir.)

KASABAYA yeni bir kaymakam ve ancak istifa etmek suretiyle haysiyetini kurtaran genç sidoktorun yakın bir arkadaşının gelmesi sıralarında kitap sona eriyor. Ama hadiseler yine ayni tenpoda sürüp gidecektir.

Mevzu itibariyle, yeni olmıyan fakat memleketin gerçek durumunu anlatan bir eser karşısındayız. Buna - üzerinde yazılı olmasına rağmen - Roman diyebilir miyiz? Belki diyemeyiz, ama her halde tam anlayışla realist bir eser olduğunu söyliyebiliriz. Ele alınmış olan her hadisenin yurt içinde tahkiki mümkündür. Müellif her şeyden önce gördüğü ve pek yakından tanıdığı vakıaları tesbite çalışmıştır. Karakterler arasındaki farkları, şahısların birbirleriyle münasebet imkânlarını, bu münasebet te şahsiyet ayrılıklarının yaratacağı bellibaşlı aksiyonun kesafetini ve diğer hareketlerin buna iştirak nisbetlerini-ki bunlar roman konstrüksiyonunda önemli yer tutarlar - bile bazan ihmal ederek sadece müşahedeler üzerinde durmuştur.

Müellif canlı vakıaya gözünü ve kalbini açık tutarken bunu temsil eden kişilere gerektiği kadar öne mvermiyor. Menderes'in taşmasında menfaati olan adam okuyucuya yabancıdır. Kitabın 180 sahifesi boyunca adı geçmesine rağmen onu lüzumu olduğu kadar tanımıyoruz. Buna mukabil ikinci derecede rolü olan diğer bir takım kişileri kendilerine has haleti ruhiyeler içinde daha iyi anlıyoruz. Şoför, Helvacı kalfası, Feramus hatta Deli Saadet canlılıklarıyla eserde daha iyi yer tutuyorlar.

«BİR ŞEHRİN İKİ KAPISI» nda bütün olayların rengini tayin eden bir Millî mücadele hatırası yaşıyor. Kasabanın ileri gelenleri bu hatıradaki intibalara göre kıymetlendiriliyor. Tek düğüm noktası Feramus... Feramuş kimler memleket lehine, kimler aleyhinedir bunu herkesten daha iyi bilecek durumda. Fakat harpte başından aldığı yaralar ona hafızasını kaybettirmiştir. Menderes'in taşmasında menfaati bulunanlar Feramuş'un da iyi edilmesini istemezler. Böylece bugün tezahür eden hadiseler ta Millî mücadele yılarında kendisine bir temel bulur. Artık şahıs-

(Devamı 16 ıncı sayfada)

Bugünkü Coşkunluğum

Bilinen bir sebebi yok
Bugünkü coşkunluğumun
Nerden estiyse esti
Bir rüzgâr, bir deli rüzgâr
Sözler anlaşılır oldu
Dağlar aşılır oldu
Hele bir bakış'tan binbir
Hele bir gülüşten binbir
Berrak mâna çıktı berrak...
Dilim tutulmadı bugün
Felekten çaldığım gün
Ömrümün incisi oldu
Eşyalar bile farketti
Coşkunluğumun sesini
Saksıdan bir çiçek güldü
Süzüldü lâmbam süzüldü
Açıldı kendiliğinden
Kapım, benim can yoldaşım
Dostlarıma bir kelâmla
Anlatıverdim içimi
Hafif ellerini sıktım
Öptüm gözlerinden öptüm
«Bana veda edin» dedim
«Âlemim bana yetecek»
«Yelkene, diyeceğim» çek
Coşkunluğun kıyısından
Coşkunluğun kıyısına.

İbrahim Zeki

ANLATAMAM

— Sabahattin Sabuncu'ya —

Anlatamam dostlarım anlatamam,
Anlatamam içimdeki sızıyı
Bu sızı o kadar benden ki:
Anam bile bilemez acımı
Gözlerimden okur sadece
Bir ben bilirim, bir de gece.
Dostlarım anlatamam acımı
Anlatamam dostlarım anlatamam.

Rüknettin SOYTÜRK

AVARE ÇOCUK

Değilmi ki senin uğruna çektiklerim,
Aç kalabilirim,
Param da olmıyabilir.
Böyle yeşil olduktan sonra günlerim.
Severim, severim severim.
Sen gül bana yalnız
Kuzguncuk iskelesi.

Kemâl ÖZGÜR

HİKÂYE

YAN

Kahvedekiler hayretle baktılar, şimşek gibi geçiyordu, atının nalları güneşte pırıl pırıl yanıyordu.

Karahacıların Mehmet efendi hasır iskemlesinde kımıldandı. Elini kuşağının arasına soktu çıkardı. Bir şey yapmak istemiş de yapamamış gibi bir hali vardı. Başını iki yana sallıyarak:

— Allah şerrinden korusun, doğru dürüst bir yerde ölemez bu oğlan dedi.

Bu oğlandan hepsi de korkarlardı. Bak Hüsmen efendi o geçerken kafasını bile kaldıramamıştı. Hoş suratını iyice seçememişlerdi bile. Öyle süratli gidiyordu ki... Fakat görmeğe ne lüzum vardı. O tozla imzasını atıyordu. Şehrin sokaklarında böyle korkusuz kim at oynatabilirdi.

Hüsmen efendi bir iki dakika sonra ağzını açabildi:

— Yine bir yerde hırıltı çıkarmıştır. Kimin ne zaman öleceği bilinmez, amma artık cami duvarına siymeğe başladı.

Öteden belediye kâtibi kırık gözlük camlarını eliyle düzelterek:

— Dokunmayın Karâ Ahmede canım. Aslan gibi delikanlı... Ara sıra sizin gibi bir kaç ihtiyarı, çeşme yalağında oynıyan üç beş çocuğu korkutuyor diye bir adamı asmak mı lâzım?

Hüsmen efendi, kolayca kızmazdı; şu ihtiyar lâfı olmasaydı ara yerde. İhtiyar... Bu üç heceli kelime pek de hoşuna gitmiyordu. Evde karısından, oğlundan duyduğu yetişmiyormuş gibi bir de şu kör kâtibden mi?

— Geçen günkü dayak tesir etmiş kör kâtip... Hem duymadık sanma sizin küçük hanımın...

Gerisini söyliyemedi kör kâtip kendisinden beklenmiyen bir hızla yerinden fırlamıştı. Yanındaki hasır sandalyeye sarıldı, fakat savurmasına fırsat vermediler.

***

Kasabanın sokaklarını rüzgâr gibi geçen atlı, «Üç Kız» çeşmesinde bir dakika durakladı. Atı yaklaşan bir tehlikeden uzaklaşmak ister gibi tepiniyor; ileri atılmak istiyordu. Kara Ahmet içinden bir şeyin geri dön der gibi olduğunu duydu.

«Hayır» diye kendi kendine söylendi; «Dönmiyeceğim»

Çeşmeden durmadan akan suya baktı. Kan da böyle akıyordu. Suyu kıpkırmızı görmeğe başladı. Kan... Ellerinde hâlâ o sıcaklığı duyuyordu.

Atını tekrar salıverdi. Dizginleri bırakması ile ileri atılması bir oldu.

İki gün evvel Zambak Fatma ölürken: «Bunu onun yanına bırakacak mısın Kara Ahmet» demişti. Kara Ahmet gözlerini hırs bürümüş bir halde mırıldanmıştı: «Kim?». Fatmanın sesi de nefesi gibi acılaşmıştı: «Ben demişti, doktorun yaptığı iğneden sonra hastalandım, beni o gözlüklü öldürdü... «Kara Ahmedin gözleri dolmuş: «Komam onun, o köpoğlusunun yanına...» diye haykırmıştı.

İşte verdiği sözü tutmuştu. «Adalet yerini buldu...» dedi. Atının yelesine doğru eğildi. Şimşek gibi gitmek istiyordu.

Zambak Fatma güzel miydi? Değildi. Beyazlığına beyazdı ama, suratındaki çillere ne demeliydi. Sonra zevk seneleri onu hayli ihtiyarlatmıştı da... Fakat ne yapmalı gönül bu!..

Doktorun evinin etrafında iki gün dolaştı. Kolayca girilecek bir yer aradı. Kale duvarı gibi bahçe duvarlarını aşmak pek de kolay olmıyacaktı. Bu düşünce ile öğle vaktini seçti. Bir müşteri gibi kapıdan giriverdi.

Bavullar, val'z bahçe kapısının hemen arkasında duruyordu. Kara Ahmet bunları görünce dişlerinin arasından: «Vay canına hemen de kaçacakmış, zor yetişmişim.» dedi

LIŞ

Muzaffer HACIHASANOĞLU

Hizmetçi kız:

— Kimi istiyorsunuz? deyince Kara Ahmet bir dakika duraladı. Büyük bir şeye başlamadan önceki şaşkınlıktı bu: «Onu, o câniyi» demeyi düşündü, vazgeçti:

— Doktoru göreceğim bir hastam var da dedi.

Hizmetçi daha mühim işleri varmış gibi kaşlarını kaldırarak:

— Doktor hastanıza gelemez, hemen şimdi otobüse yetişeceyk; memleketine gidiyor.

«Bak hele memleketine gidiyormuş, şaka etme doktor efendi, açıkça kaçıyorum de daha iyiy...» Birden yüzündeki ifadeyi zorla değiştirdi. Yalvarıyordu sanki:

— Sen bırak benim doktora iki çift lâfım var. Hastam çok ağır gelmesi için yalvarırsam belki razı olur.

Kız belki biraz daha lâf edecekti, Kara Ahmet yürüyüverdi. Taşlığı geçti. Doktor koridorda bir masanın kenarına dayanmış yazı yazıyordu. Gelenin ayak sesine başını kaldırdı. Kimsin, ne istiyorsun der gibi baktı, sonra:

— Seni mi gönderdiler? Bavullar dışarda dedi.

Herif alenen hammal diyordu Kara Ahmede. Ne olurdu şu adamın suratına hammal sensin diye bağırabilseydi bir kere.

— Affedersiniz doktor bey diye başladı, ben hastayım; sol küreğimin altında bir bıçak saplı sanki... Gerçi hammal değilim. Fakat kölenize bir bakın. Onları istediğiniz yere kadar götüreyim. Olmaz demeyin, merhametinize sığınırım.

Doktor pek mühim bir şeyden bahsedecekmiş gibi kaşlarını birbirine yaklaştırdı:

— Ama nerdeyse otobüs hareket edecek.

«Hiç binemiyeceği otobüsten nasıl zevkle bahsediyor. Uçuverecek sanki.» dedi Kara Ahmet. Ağlamaklı bir yüz takındı. Doktor yumuşamıştı.

— Peki çıkart ceketini, gömleğini dedi.

Şimdi karısı olsa kızar, «Merhametin bu kadarı da fazla kuzum» derdi.

Beriki soyunmakta tereddüt ediyordu. Nasıl etmesin; tekrar giyinmek bir mesele olacaktı. Hele şu kırmızı kuşağı sarmak. Ne yapmalıydı? Gerçi atını köşe başındaki ağaca bağlamıştı. Fakat oraya kadar yarı belden yukarısı çıplak koşamazdı ya.» Adam sen de sade ceketimi sırtıma alırım» dedi. Bir şey düşünüyormuş gibi mendilini cebinden çıkardı. Kocaman kıpkırmızı bir mendildi bu. «Bunu hemen ağzına tıkarım bağıramaz.» dedi.

Doktor onun pantalonunu da çıkaracağını sanarak: «Kâfi, kâfi» diye lâfa karıştı. Muayeneye başladı. İki elini göğüste aşağı yukarı gezdirerek, hani şu bizim iki tık tık bir fık fık dediğimiz şeyi yaptı. Sırtına havlu koyarak dinledi. Göğsünü de dinlemek için başını koymuştu... İşte o zaman biraz evvel hastasının tarif ettiği ağrıyı aynen duydu. Bıçak bir böğründen çıkıyor birine giriyordu. Bağırmak istedi. Ağzını kocaman kan rengi bir şey doldurmuştu. Biraz evvel hastasının cebinden güçlükle çıkardığı kırmızı mendildi bu.

Kara Ahmet «Masanbaha» ya inen uçurumun kenarında yel gibi giderken «Bir Kızılırmağı tutsam» diyordu. Çocukluğundan beri onu garib bir hisle seviyordu. Kimbilir belki asiliği, kabına sığmazlığı da o öğretmişti kendisine. Kollarına kabak bağlayıp yüzmeyi öğrendiği günler aklına geldi.

Ne acaib kokusu vardı sularının: kan gibi.... Hele rengi; alışmayanlar, hani şu yabanlar, beş dakika akışına bakamazlar, başlaşları dönerdi; kırmızımıydı, değil: onda yetmiş iki kasabanın toprağının rengi vardı.

Harp

Gök unutmuş zevkini yaşamanın,
Ağlıyor biteviye..
Toprak hissetmiyor bereketini,
Cephede insan etini,
Devam ediyor yemekte.
Sebepsiz düşünüyorum
Gün, ayni yerden görünmekte..
İyi günler,
Azadılmış çatılardan.
Harp çocuğu babasını beklemekte.
Bu bekleyiş
Sabır potasında,
Erimekte.... Erimekte.
Topra khissetmiyor bereketini,
Cephede insan etini,
Devam ediyor yemekte.

Mahmut KURU

MODADA

Moda'da köküne oturduğum ağaç,
Kaç senelik olduğunu bilmem ama
Denizi insanlardan çok sevdiğin
Renginden belli
Denize eğilişinden belli

Falımda çıkan elma yanaklı
Sarışını da dinledin ağaç;
Bu yaşa dek
Daha neler dinlemedin ki?!
Kökünün toprak dışında olmasından belli.

Avni DÖKMECİ

GARİP

Bense garibim
Kim tanır beni bu şehirde
Kim çalar da kapımı
Hatır gönül alayım diye

Ah o bıraktığım şehir
Ya dostlarına söz mü vardı
Hepsi gül gibi çocuklar
Hepsi de arkamdan ağladı.

Seni unutamıyacağım memleketim
Hasretin hep göz yaşlarımda
Ne kadar da bayanlarına söz atmıştık.
Senin o dar sokaklarında

Celâl KEYYALİ

Bizim Iskeleye Dair

Vildan MURAT

SABİH Şendil 20 ye yakın şiirini, «Biz'm İskele» adını taşıyan Arad'ın süsled'ği bir kitapcıkla şiir sevenlere vermiş bulunuor. Genç şayirin elbette eksik tarafları var. Yalnız şu gerçeği dikkatle belirtmek isterizi ki Sabih, her şeye rağmen eskiyi modası geçm'şi, kötü taklidi başarıyla atabilmiş, güzeli yakalamaya çalışan aydınlardandır. Süslü değil. Bu da başka bir yönden başarısı. 19. parça, ölçülü, ölçüsüz şiirlerini a — serbestlik, b — hassasiyet, c — memleket dertlerine eyilme, d — t'tizlik ve yer, yer serpilmiş iç ahenginin kazandırdığı deyerlerle (rahat) bir söyleyiş içinde işlenmiş.

«Artık hüzünlü masralar yazmıyacağım
«Yaşamakatn bahsedeceğim şiirlerimde
«Aşka dair, neş'eye dair
«Söylemek için çok şeyler var dilimde»

Dikkat ediyor musunuz?. Genç şairde basmakalıp tasvircilik, bayat klişe konuların temleri değ'l; insanın hayat damarlarını besliyen toplumun duyguları var. Yaşamak!. Aşk!. Neş'e!.. O da her gerçek şair gibi geçmişi unutmuyor. Uzak, arkada kalmış yolların hatıraları kalb'nin öz ziynetleridir. O günlerde mes'uttu, o günlere bir dönebilse!..

«Tekrar dönebilsek o günlere
Toz toprak içinde yüzümüz gözümüz
«aBğırabilsek avaz avaz,
«Dağılsa bütün üzüntümüz»

Ayni parçanın başka bir kuplesinde Sabih'i 20 asrın; insanlığın yüzüynde şaklıyan katil tokadı bakın ne rahat söyletiyor.

«Şimdi zaman o eski zaman değil
«Tadı tuzu kalmadı yaşamanın
«Ablam başını kaşıyamıyor çocuklardan»

Sabih, b'r çok allamelerin (adı, basit, küçük şeyler) diyebilecekleri (hayatın kendisini de) ustaca, tevazu içinde, süssüz, boyasız yakalıyabilmiştir.

Bir başka lezzet var güverte yolculuğunda
«Bayılıyorum denizin mavisine
«Bir çocuk gazete satıyor
«Beş altı asker uzanmış sırt üstü
«Dudaklarında sıgara, gözlerinde sevinç
«Hepsi de terhis olmuş»

Sabih'in bu enfes peyzajından sonra «Şikâyet» i üzer'nde de durmadan geçemiyeceğiz. Şikâyete sindirilmiş, ürperti halinde bir içlilik hakim.

«İşte böyle....
«Çınar ağacı yapraklarını döküyor
«Bense kurtulamadım gitti dertlerimden
«İhtiyar ayva bir tek meyva vermedi
«Benimse
«Günden güne dal budak salmakta kederlerim
«Şu bıkmak usanmak bilmeyesice kalbimden»

... Ve Sabih'in şiirleri hep ayni titiz, arayıcı hava içinde böylece akıp gidiyor. Ceyhun Atuf KANSU kadar renkli olmıyan fakat zaman zaman gen çve dikkate değer şair Ümit Yaşar OGUZCAN kadar içimizin telleri ürpertilebilen Sabih ŞENDİL'e başarılar dilemeyi, bize yeni eserler kazandırmasını rica etmekten de kendimizi alamıyacağız.

Bizim İskele - Sabih Şend'l'in şiirleri - Bir Forma - Isıl Matbaası - İstanbul 1948 - 50 kuruş

SEBEP

Rüknettin SOYTÜRK'e

Bilinmez bağlarla bağlısın hayata.
Anam ağlar, babam ağlar diyorsun;
Halbuki binbir macera peşindesin sen,
Anan, baban hayır bekliyedursun.

Hayatından memnunsundur arasıra;
Seviyorum. Seviliyorum da diyorsun;
Üstelik gelirin babandan,
Yattığın kendi odan.
Hayattan beklediğin daha başka ne olsun?

Fakat bunlara rağmen dostum,
Nedense bedbinleşirsin bazen.
Uyku girmez geceleri gözüne;
İşte o geceler dostum.
Oturup pencerenin önüne
Ağlamana SEBEP NE?

Sabahattin HÜSNÜ

T E L A Ş

Bir sigara içimlik yol bu ömür!
Nasıl telâş etmem, nasıl düşünmem ölümü?
Mümkün dü, hatırlamamak dünü?
Günler, bir fâhişe edasiyle rakseder;
Ki bütün merhametim, dularım, inkârımla dolu!

Ağaçlar bile kökleriyle bağlı toprağa;
Kuşlar bile yuva sahibidir!
Biz, dalından kopmuş yaprak misali..
Rüzgâra tâbi!

Geleceğe mi güvenelim? Neyle?
Geçmişte ne var ki, neyleyelim..
Biz bu hayatı anam!
— Ekmeğe katık eder gibi soğanı —
Yutkunarak, ağlıyarak seyreyliyelim!

Beyhude mi çektikleri bu bedenin;
Saçlarım sebepsiz mi dökülüyor?
Vakit, akşama döndü, sükût içinde
Gece, bir yumak gibi tepelerden,
Şehre doğru çözülüyor!

M. Sunullah ARISOY

KARLI HAVA

Mes'ut ÖNEN

— Memet hadi sarı düveyi gorudan geti ge..-

Kar yağmıştı. Etraf, bulutsuz gökte parlıyan güneş ve bembeyaz karla gözleri kamaştıran bir aydınlık iç'ndeydi. Buna rağmen, soğuk, elleri ve yüzü kıpkırmızı ediyordu. Köyün damları saçaklarına kadar yüklendiği karla eğriliverecekmiş gibi idi. Yaylanan kısa merdivenin üstünde uzun bıyıklı ve tıraşsız yüzlü adam söyleniyordu:

— Duymuyon mu, ülen? Sarı düveyi geti, garda doğurmasın..

Mehmet köyün tek bakkalından aldığı gaz yağı ile yarıya kadar dolu şişeyi moraran elleriyle düşürmemeğe çalışıyordu. Bu, zayıf, çel'msiz, çilli yüzlü bir çocuktu. Kart gösterişli yüzüne rağmen on bir yaşından fazla tahmin edilemezdi. Küçük, eski ve ince kasketinin önü gözlerini kaptmıştı. Arada sırada koluyla burnunu siliyordu. Şişeyi merdiven basamağına bırakırken:

— Baba, çok ayaz, donuyom.. dedi.

Babası çaresizlik içinde bir an durakladı. Sahiden çok soğuktu. Ve oğlu soğuktan morarmış, titriyordu. Fakat sarı düvenin dama getirilmesi lâzımdı. Bir kere gebe olan düve karda doğurursa buzağı mutlaka donar, ölürdü. Yavru soğuktan donmasa bile anasını ememezdi ve açlıktan ölürdü. Muhakkak eve getirilmeliydi. Sonra, büyük oğlu birkaç gün evvelki sevkiyatı ile askere gitmişti. Öteki puntadan hasta yatıyordu. En küçük ise henüz annesini emiyordu. Kendisinin de ağrımıyan tek tarafı yoktu. İş Mehmede kalıyordu. İçlerinde şu karşısında çelimsiz, titriyen, soğuktan morarmış ellerini ısıtmak için hohlayan çocuktan başka ayağa kalkıp sarı düveyi getirecek kimse yktu. Sözünü tekrarladı:

— Hadi, hadi. Hızlı git, ısınırsın..

Küçük Mehmet dudakları ağlamamak için titrerken arkasını döndü. Kendisnden büyük küfürlerle avlu kapısının tokmağını çekti. ve dizine kadar kara gömüldü. İnce kilot pantalonunu saran kıl siyah çorap, ayağındaki, altı otomobil lâstiğinden ayakkabileriyle sısıklam oldu. Soğuktan hissiz kalmış elleriyle karları silkelemiye çalıştı. Ağlamaklı sesile de küfürler arasında söyleniyordu:

— Hasan da tam punta olacak zamanı buldu. Şimdi o ocağın başında yatsın biz iş yapalım.

Başını önüne eğm'ş, kollarını kavuşturarak ellerini koltuklarının altına sokmuştu. Kara bata - çıka köyden çıktı ve korunun yolunu tuttu..

Müthiş beyazlık ve soğuk içinde küçük taşlara basarak ilerlemeğe çalışan bu karaltı, hemen kapanıp olduğu yerde kalacak zanned'lirdi.

Mehmet güç - belâ koruya vardı. Sarı düve korunun tokatı önüne gelmiş hareketsiz yüzile uzaklara bakarak arada - sırada bağırıyordu. Zavallı hayvan sanki kendisini bu soğukta burada bırakmıyacaklarını biliyormuş gibi koru kapısının yanına gelmişti., Mehmet gebe ineği çıkardı ve yerden aldığı bir sopanın karlarını silkerek arkasına vurdu.

— Hoo..

Geldiği eğri-büğrü yoldan yürüyemiyorlardı. Çamurla karın karışmasından yol yürünmez bir hal almıştı. İster - istemez, biraz dolaşma olmakla beraber, köyün yakınından geçen ve iki kasabayı birbirine bağlıyan, şose yoluna çıktılar. Mehmet sopayı güçlükle tutarak ineğe vurdu:

— Hoo..

⁂

— Oh, ne güzel.. Her taraf bembeyaz. Güneşin parlaklığı enfes..

Aynı gün, kasabada askeri kışlalardaki evinde yatağından kalkan generalin genç kollejli kızı böle söyylendi. Hemen koyu - vişne rengindeki yünlü sabahlığını giyerek aşağıya, annesinin sıcak odasına indi:

— Oh, Mother, bu kar ve böyle hava İsviçrede bile bundan güzel olamaz. Bugün mutlakaa dağa gitmeliyim.

Bir saat sonra, emir - erlerinin haber götürüp - getirmelerile ve koşuşmalarile, Generalin hususi otomobili içinde ikisi kız, üçü erkek mektepli - sporcu kafilesi yirmi kilometre mesafedeki Kara - Yiv dağına yola çıkmışlardı. Yine kollejde okuyan, Albayın oğlu, şöförü aldırtmamış ve kendisi direks'yona geçmişti. Albayın liseyi bitirmeden belge alarak dönen ve daha büyük oğlu, akordiyon ile arkada sololar yapıyor, kızlar neşe ile karışık lâubalilikle ingilizce şarkılar söylüyorlardı.

Albayın direksiyondaki kollejli oğlu içerdekileri korkutmak için otomobili, sağa - sola döndürerek karlı yolda süratle sürüyor ve yol, karla yüklü çam ağaçları arasından uzayıp - gidiyordu.

İlerliyen küçük vişne rengi boyalı otomobil içindekilerin neşesine uymuştu. Yolda zaman zaman, kâh odun yüklü bir kağniya, kâh eşeğin'n üstünde iki kat eğilmiş bir köylüye raslanıordu. Hele, yol üzerinde rasladıkları sığırların otomobilin kornasından ürkerek şosenin kenarındaki hendeklere atlamaları gurupu daha çok neşelendiriyordu.

Bu sırada yolda sarı bir ineğin arkasından güçlükle yürümeğe çalışan küçük bir çocuğun ilerlediği görüldü. Albayın oğlu direksiyonu sağa kırarak çocukla ineğin hemen yakınından, süratle, adeta değerek ve kornayı var kuvvet'yle basarak geçti. İnek korkudan kenardaki hendeğe kendini dar attı. Çocuk neye uğradığını anlamadan çamura bulanmıştı. Yüzü-koyun düştüğü yerden kalkacak kuvveti, artık, kendinde bulamadı ve hüngür hüngür ağlamağa başladı.

(Devamı 14 ncü sayfada)

TÜRKİYE'DE RESİM

(Geçen sayıdan devam)

Ahmet KÖKSAL

Ferik Ahmet Paşa, Ferik Tevfik Paşa, Kaymakam Hüsnü Yusuf, Servili Ahmet Emin garp tarzında çalışmaya ilk başlıyan ressamlarımızdır. Bunları takip eden Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi bey, Süleyman Seyyit, Halil Paşa, Hoca Ali Rıza, Hüseyin Zekâi Paşa ilk devrenin en değerli resssamlarıdır. Hemen çoğu Pariste resim tahsil etti. Türk resminin temelini kuran bu ressamların heme nhepsi saf bir resim sevgisinde birleşiyorlar. Garp tekniğini öğrendiler fakat sanat mizaçlarını bozmadılar. Temiz, mütevazi, saf bir Türk resmi meydana getirdiler. Devrin taassubunu, derin lâkaydisini yıkmak hedef edinmişlerdir.

III — 1914 Yılı ve Yeni Bir Resim Cereyanı

1910 da Sanayii Nefiseyi bitirerek Parise giden ve 1914 te yurda dönen ressamlar sanatımıda yeni bir devre açtılar. (Nazmi Ziya, Namık İsmail, Feyhaman, M. Sami ve arkadaşları).

XIX. asrın yarısından sonra Claude Monet'in getirdiği empresyonizme artık ressamlarımızın da uymak istedikleri görülür; Eserlerinde cesaretle atılmış fırça darbeleri, parlak ve cazip renkler vardı. Bunlar Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyit zümresini «fotoğrafik» buluyor, büyük plâstik satıhlardan çok parçalanmış, dağınık şekiller taşıyan, manzara yapısı, desen mimarisi aramıyan, mevcudiyetini renk pırıltısında bulan bir sanat şekli, «bir nevi Türk empresyonizmi» arıyorlardı. Galatasaray lisesinde sergiler açan ve epey taraftar toplayan bu yeni zümre eski kıymetlerin yerine yeni, taze bir hamle, değişik bir görüş getiriyor, sanat çerçevemizi genişletiyordu.

Eserin bu kısmında bu zümreyi teşkil eden; Avni Lifij, Ruhi, Namık İsmail, Çalı İbrahim, Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Lağa Mehmet Ali, Sami Yetik, Sevket Dağ, Ali Sami Boyar ve Vecihi Bereketoğlu'nun sanat hayatı ve eserleri hakkında muhtasar malûmat veriliyor.

IV — Türk Resminin Modern Devresi:

1928 den bu yana kısa bir zaman olmasına rağmen hareket ve mâna itibarile dikkate değer safhalar göstermekte ve resim tarihimiin en zengin kısmın ıteşkil etmektedir.

Minyatür devrinde resim süsleyici bir karakter taşıyordu. Küçük kitap resmi olmaktan başka bir idiası yoktu. Cemiyetin ve insanın dramını ifadeye yanaşmamıştı. XIX.asrın garplılaşma tes'ri Türk resmini minyatür tekniğinden çıkarak ışık, gölge aramıya ve yağlıboyâ ile beşer iifadelere doğru yürümeğe zorlattı. Bu asrın ikinci yarısından sonra tam bir samimiyet ve safiyetle peyaj, natürmort ve portreler yapıldı. Fakat belli bir dünya görüşü ve felsefeleri yoktu. İç âlemi ifadeden çok öğrendikleri tekniği lâyıkile tatbik etmeyi yeter buluyorlardı.

1914'ten sonrakilerde de entellektüel niyetler bulamıyoru. Sadece kendinden öncekileri fotoğrafik bularak empresyonizmin tesirile Türk paletini tazelemek için hamle yapıyorlar. 1928 den sonra eser verenlerin ise ayrı teknik ve anlayışlarla çalıştığı, gruplara ayrıldıkları görülür. Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşlarından sonra garp kültürü ile kurulan sıkı bağlar Türk sanatkârlarını muhtelif Avrupa sanat cereyanlarile ilgilendirmiştir. Bu ilgiyi «taklitçilik» sayanlar oldu. Halbuki tesiri taklitten ayırmak, kendine has bir sanatın doğuşu için bazı geçitlerin zorlanmasını tabii karşılamak gerekir. Modern devre ressamlarının sanat tefekkürleri diğerlerinden daha zengin ve derindir. Bunlar ilk

«.... BENİM BACAM TÜTER Mİ?»

Yıllar boyu gurbetteyim;
Bir ihtiyar ana bıraktım arkada..
Okuyup yazma bilmez..
Ne haber gönderebildi, ne mektup..
Kuş uçmaz, kervan geçmez..
Yollar dağlarla çevrili,
Yolları gözüm seçmez.
«Varın bakın benim bacam tüter mi?»
Selâm getirme turnalar,
Ev, bark,
Elin olan yâr
Buram buram gözümde yanar..
«Varın bakın benim bacam tüter mi?»
O dağları ardı sıla,
O dağların ardı hasret..
Ne gam, ne keder, ne dert
O dağların ötesinde..
O dağların bittiği erde,
«Varın bakın benim bacam tüter mi?»

Fazıl BALTA

eserlerini 1929 da Ankara Etnoğrafya Müzesinde sergilediler ve sonra «Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliğini kurarak kendi içlerinde çeşitli anlayışlara yer verdiler.

İlk niyet 1929 da belirdi: Empresyonizmden vaz geçmek, renk cazibesi, tatlılığı ve şeffaflığından ziyade desen kaidelerinne, inşay ariayet etmek.

1933 te kurulan D grubu kübist ve konstrüktivist endişeleri ve bir parça da sürrealimi memleketimize getirdi. Bu aşırı eğilimler zamanla durularak klâsik ve öz ifadeler doğru yönelmiştir.

Müellif, «modern devre sanatkârlarını kurdukları cemiyet ve grupların umumi çerçeve ve mânası içine sokarak şimdilik basit bir tasnif» (sf. 38) yapmayı muvafık buluyor ve sırasile; Muhidin Sebati, Hâle Asaf, Saim Öz eren, Ruhi, Refik Epikman, Cevat Dereli, Şeref Akdik, Mahmut Cuda, Hâmit Görel, Turgut Zaim, Ail Avni Çelebi, Zeki Kocamemi, Şefik Bursalı, Edip Köseoğlu, Mustafa Turgut Tokat, Kemal Zeren, Ercüment Kalmık, İlhami Demirci, Ziya Kesenoğlu, Seyfi Toray, Malik Aksel, Ahmet Hakkı Anlı, Ali Halil, Âli Karsan Ayetullah Sumer'in sanat değerlerine kısaca temas ediyor.

Mihri Müşfik, Melek Celâl, Güzin Duran, Sabiha ozcalı, Melâhat Ekinci, Fahrünnisa Zeyid'i de «Türk Kadın Ressamları» başlığı altında toplıyan yazar; Cemal Tollu, eBdri Rahmi, Eren Eyüboğlu, Zeki Faik İzer, Eşref Üren, Halil Dikmen, Arif Kaptan, Salih Nuri Urallı, Abidin Dino, Arif Dino, Sabri Fettah'ın sanat şahsiyetlerine de ayrıca birkac satırla işaret ediyor.

V — Sanat Cemiyetleri ve Resim Sergileri

Bu fasılda, yurdumuda Şeker Ahmet Paşanın 1878 yılında açtığı ilk resim sergisinden son yıllara kadar yapılan belilbaşlı resim faaliyetlerini ve kurulan sanat birlikleri gözden geçirilmektedir. Bu aarda; Türk Ressamlar Cemiyeti Güzel Sanatlar Birliği, Müstakil Ressamlar Birliği, D Grupu, 1937 de açılan «50 Yıllık Türk Sanatı» sergisi ve birincisi 1939 Ekiminde teşhir edilen Devlet Resim ve Heykel Sergisi ile Genç Ressamlarımı hakkında kısa fakat özlü malûmat veriliyor.

VI — Sanayii Nefise Mektebinden Güzel Sanatlar Akademisine

Türk Resim Sanatını sevk, idare ve temsil edenleri yetiştiren eski Sanayii Nefise Mektebinin 1883 te Müzei Hümayun müdürü Hamdi Bey tarafından açılışından bugünkü mütekâmil bir Güzel Sanatlar Akademisi haline gelinceye kadar geçirdiği merhaleler, karşılaştığı güçlükler, cumhuriyet devrinde bu müessesede yapılan ıslâhat ve ilâveler gayet açık bir dille ve ana çizgilerile bu bölümde anlatılmıştır.

Eserin sonuna eklenen dört sayfalık «Not ve İlâveler» kısmında, Türk resminin geçirdiği başlıca safhalardaki (a— İlk devre ressamları, b — 1914 ten sonra gelen ikinci devre, c — 1929 dan sonraki modern devre b — Genç nesil ressamları) sanat karakterleri izah ediliyor.

Kitabın içinde, eserde adı geçen muhtelif devir ressamlarına ait 16 kroki ve resim, sonunda da 65 eserin fotoğrafı vardır.

Türkiyede resim; ilerde Türk Resim Tarını' ni yamak istiyenlerin ilk müracaat kitabı olmak değerini muhafaza edeceği gibi, resmimizin bu güne gelinceye kadar geçirdiği maceryı öğrenmek isteyen her sanat sever ve aydın için de en emin bir kılavuzdur.

Konservatuar Talebe Konseri

Yazan: Toygar AKMAN

İstanbul Konservatuarı 7 Nisan Çarşamba günü ikinci talebe konserini verdi.

Program yne Beyer'in piyano metodundan üç parça dinleten bir minimjn] ile başladı. Esjn Bengül bu konserde Bach'ın Mennet'i ve M. Clementi'nin Sonatı (re majör) ile adetâ bize bir sürpriz hazırlamış. Anlaşılan küçük Esin'den bundan sonraki konserlerde de hep yeni sürprizler bekliyeceğiz.

Programın Şan - Solo kısmında iki bayan solistimizi, Ergican Saydam'ın accompagnesinde djnledjk. IV. sınıftan Ümit Mildon konserine A. Scarlatti'nin Menekşe isjmlj parçasjle başladı. Mozart'ın Figaro'nun Düğününden Cherubino'nun aryasında biraz zorlandı ise de Massenet'in Manon'un aryasından sonra Verdi'nin Travieta'sından Violetta'nın aryasını konserini forte bir tesirle bitirdj. İkjncj soljst V. sınıftan Leylâ Gencer Monteverdi'den Arianna'nın feryadı ve Brahms'ın Ebedi Aşk isimli parçasile konserjne başladı. Grieg'in "Dostum, nasihat istemem,, adlı parçasında o kadar kuvvetli bir tesir bıraktı ki ondan sonra şante ettiği Duparc'ın "Hazin Şarkı,, sı ve E. Reyer'in Sigurd'dan "Brünhilde'nin Uyanışı,, nda ilk empresyonu adetâ unutturdu. Grieg'in "Dostum Nasihat İstemem,, adlı parçasını son olarak şante etseydi bizde daha iyi bir intjba bırakacaktı zannediyorum.

Kuvvetli hafızası ve parmaklarının instrument kabiliyetile gittikçe temayüz etmeğe başlıyan Ergican Soydam bu defa Beethoven'in op. 31 re minör sonatı ile konserini verdi. Op. 31 re mjnör sonat Beethoven'in, sevgilisi Giulietta Gujccjardj'njn başkasjle evlenjp, onu terketmesi üzerine yazdığı sonatlardan biridir. Izdırap, bezginlik ve iradenjn çarpışmasından doğan re minör sonatın Largo - Allegro'sunda Ergican bu dramatizmi hakikaten duyarak jfade etti. Eserin Adagio ve Allegretto'sunda bu hüsran monoloğunu tam bir muvaffakiyetle bitiren Ergican'ın duyuşunun bir ifadesi olan vücut ve bilhassa omuzlarının hareketinin heyecanından jlerj geldiğini zannediyoruz. İleride kendisinden daha op. 27 "Mehtap Sonatı,, ve "Kreautzer Sonatı,, dinlemeği büyük bir arzu ile bekledjğimjz genç san'atkârımız omuz hareketlerine biraz yumuşatırsa bizdeki intibaın asla zail olmıyacağına kaniim.

Programda son olarak konserine Schuman'ın Papillions op. 2 ile başlıyan, muvaffakiyetinden emin bjr halj olan VII. sınıfta Gülseren Sadak'tan Chopin'in Mi minör valsini de, ufak bir hata ile, aynı zevkle dinledik.

Toygar AKMAN

Bizim Ev

Döşeme yer
Tavan gök
Yağmur da yağsa
Kar da
Kilometreleri kucaklarız orada.
Hayat suyu gözaşını
Kana kana içeriz.
Karnımız acıkınca
Beğenmemezlik etmez
Istıraplarımızı katık ederiz.

Feridun BUYURMAN

HAYAT

Avuç, avuç,
Sükûn doldu bahçelere;
Kuşlar götürdü şarkıları,
Kanat kanat...
Yol ayrı; yolcu ayrı;
İnsanlar başka başka;
Hayat!..

Burhanettin ŞAVLI

İSTİFA

Geceden istifa edip
Gündüzün şairi oldum;
Aradığımı bulduğum gün.
Sokak sokak dolaştığım.
Yıldız benim değil artık,
Mehtabı da sattım.
«İnsanoğlu» dururken dünyada
Mehtabı, yıldızı ne yapacaktım?

Refet Ali KOCABEKİR

Karlı Hava

(Baştarafı sahife 11 de)

Otomobildeki, Generalin kızı, Albayın direksiyondaki oğluna tatlı bir sitemle:

— Aman, canım... Bir kaza olacak.. Bizi korkutuyorsun., dedi.

Beriki yaptığından memnun, sırıtarak güldü.

Fakat bu anda hiç beklenmedik bir şey oldu. Ön tarafta oturan ve şimdiye kadar dalgın ve dikkatli etrafı seyreden, kasaba belediye reisinin Hukuk fakültesi birinci sınıfındaki oğlu, direksiyondaki Albayın kolejli oğluna müthiş bir tokat indirdi. Arkasına döndü ve nefret dolu gözlerle hepsini süzdü. Sonra yere tükürdü.. Evet.. Tükürdü..

Mes'ut ÖNEN

YANLIŞ

(9 uncu sayfadan devam)

Arkasına baktı; gerilerde hayli uzakta bir toz bulutu görülüyordu. Ayaklarını hayvanının karnına bastırdı. «Vay canına amma çabuk peşime düştüler,» dedi. Bu işte muhakkak Hasan çavuş başta geliyordu. Çavuş geçenlerde kendisine: «Ahmet ayağını denk al, çocukluğumuzun jandarma oyununa benzemez bu; O zamanlar sen bizi hep faka bastırırdın, ama şimdi oyun değişti; bir önüme düşersen kolay, kolay yakanı kurtaramazsın.» demişti, gülümseyerek omzuna vurmuştu.

Jandarma başçavuşu olmasına rağmen Kara Ahmed onu severdi. Ah çocukluk, en iyi şeyleri kendisinde toplıyan zaman, nasıl çabuk geçiveriyordu. Kendisini kovalarken Hasanın düştüğü, dizinin kanadığı, soyulduğu günü hatırladı. Hasan bir yandan ağlıyor, bir yandan: «Şimdi ben anneme ne diyeceğim, hadi o neyse, ya babam?» diye söyleniyordu.

«Yakalıyamaz beni» dedi. Yokuşu inmiş, «Hasanbaba» karakolunu yıldırım gibi geçmişti. Bir çocuk cıyak, cıyak bağırmış, kahvedeki ihtiyarlar ancak başlarını çevirebilmişlerdi. Neden sonra «Zamane» dediler.

Bu otomobil de nereden çıkmıştı yolunun üstüne. At ürktü, yolun kenarına çıktı. Otomobil tozda bırakıp geçti ama vakit kaybetmişti.

Fakat bu koku; işte artık Kızılırmaktaydı. Kurtulmuş, hürriyetine kavuşmuş gibi sevindi. Bir dosta yaklaşmış, onun kokusunu almıştı. Atının dizginlerine sarıldı, peşindeki toz bulutuna doğru «Yetiş çavuş» diye bağırdı. Şakası yoktu hani onlar da yaklaşıyorlardı.

Artık onu yetmiş iki kasabanın toprağının rengi ile görüyordu. Arkasından bir sesin «Kaçma Karaoğlan bu sefer elimdesin» dediğini duydu. Eskiden de böyle bağırırdı. Fakat bu kadar yaklaşmışken neden ateş etmiyordu.

Tek çaresi kalmıştı artık: Atını ırmağa sürmek; şu ortada görülen adacıktaki fundalar bu sefer sahici bir saklanbaç oyununa yarayacaktı.

Atını çılgın gibi suya sürdü. Suya yönelmesi ile arkasından «Ahmet kaçma ateş edeceğiz...» diye bağırıldığını işitir gibi oldu. Adaya tam ayağı değecekti sıcak bir şeyin göğsünden aşağı aktığını hissetti. Vay canına hakikaten vurdular» dedi.

Şimdi bir sürü renk şekil kafasına hücum etmişti: «Amma da jandarmacılık oyunu be... dedi, sanki hâlâ o oyun. Biteceğini hiç aklım kesmiyor. Belki ben birazdan yine kalkacağım. Yeni baştan... Yok hayır bu son oyunum benim... İyi oynadım değil mi Zambak? Hay Allah kahretmesin çilli suratını ne buruşturuyorsun karşımda. Beğenmedin mi oyunumu? Daha nasıl oynanır bilmem ki, herifi iki tarafı delik fıçıya çevirdim. Beceremedin mi diyorsun... Nerde fâlso yaptık be anam yanlış mı öldürdüm? Nasıl olur canım sen bana doktoru öldür dememiş miydin? Ne o? Gözlüklü müydü? İlâhi Zambak o senin söylediğin sıhhiye memuru Mehmed efendi... Ne bileyim ben canım..

«Gülüyorsun değil mi utanmadan, ilin zavallısını öldürttükten sonra.... Hani yanlış hesap Bağdattan dönerdi, Bağdadı geçeli çok oldu Zambak... Kafam, vücudüm öyle sıcak, öyle ağır ki, kurşun beni de kurşunlaştırdı, fakat ayaklarım ırmağın sularında sanki onlarla birlikte bilinmez bir yere akıyor; öyle serin, öyle rahat...»

Jandarmalar küçük adaya çıktıkları zaman Hasan çavuş eğildi: «Şaka yapma Ahmet» diye salladı. O artık kaskatı kesilmişti. Başçavuş başını salladı: «Oyun bitti» dedi. Ölüyü karşıya nasıl geçirmek lâzım geldiğini düşünen iki jandarma eri bundan bir şey anlamadılar. Fakat anlamayacak ne vardı bunda? Oyun hakikaten bitmişti.

Muzaffer HACIHASANOĞLU

Kara Gün

Biz otuzsekiz pâre köyün insanları
Genç ihtiyar çoluk çocuk
Ya zkış bir gömlekle
Yaz kış yalnız fakir kimsesiz
Çukurovada Zonguldak yalnız
Evde çarşıda fakir
Altmış üç vilâyette kimsesiz
Dünyada kimsesiz
Yine kan çanağı gözlerimiz
Yuvası bozulmuş kuşlara dönmüşüz
Ben yedi yaşındaki çocuk Kölek köyünden
Kölek ilk okulunda numaram yedi
Bir kardeşim üç yaşında
Biri üç aylık henüz
Babam Yeşillerin çiftliğinde ırgad
Anam Çukurovada
Ben Babarlıktan bir garip kişi
Bire bin veren toprağın bir fakir kulu
Biz otuz sekiz pâre köy
Fakir zengin orta halli
Sekiz saat kimimiz Tarsusa
Dört saat kimimiz
Adanayı pırıl pırıl görürdük geceleri
Eğri büğrü insanları görürdük Çukurovada
İstifam şeklinde kimi
İp gibi kimi
Biz ağaçlar
Dağlar tepeler ovalarız bizde
Ben yedi köyden biri
Cennet gibi uzaktan
Biz pamuk pirinç buğday tarlaları
Arkası pekin ayağı çıplağın
Her şeyi
Ben yedi kişinin aşı ekmeği
Yedi çıplak ayağın elin
Senin anlayacağın yedi boş kursağın
Her şeyi
Üç çocuk çapaladılar beni
Bir ana bir baba bir kardeş ektiler
Ben on üç kişiyi barındıran çatı
Bir yaz beni bu nasırlı eller yükselttiler
Kumuma onsekiz saat öteden hayvanlar
Suyumu çocuklar taşıdılar
Gündüz mektepte gece tarlada çalışan çocuklar
Bir deri bir kemik çocuklar
En çok onlar için üzülüyorum
Hiç olmazsa onlar yaşamalıydılar

Biz boğazına kadar su altındaki
Portakal armut kiraz ağaçları
Biz buğday tarları
Biz pirinç
Biz su altındaki otuz sekiz pâre köy
Herekeli ben
Midik Yenice Özelköy biz
Kayadağ incirlik Kocabucak Ağzı şunlar
Ben Yenice köyünden fakir bir çocuk
Bu kol Karacaarslan çiftliğinden Hasanın kolu
Bu garip Alinin kolu
Bu baş Gülsümün başı

Üçyüz altmış beş günde üç yüz elli gün çalışan
Kahırlı başı Gülsümün
O ağlamasın da kimler ağlasın
Bir kadın bir çocuk bu ağacın üstündeki
Kadının yüzü kaşık kadar
Sımsıkı tutmuş çocuğunu
Çocuk yaralı bir kuş gibi sokulmuş anasına
Gözlerini kapamış
Kadının gözleri suda
Biz su altındaki tarlalar
Hepsi bir yerde yüzen hayvanlar biz
Bu defa uyur uykumuzda bastırdı bizi
Bu defa hık diyemedik
Biz haber alınmayan köyler
Biz ağaçlar üstündeki halk
Dağlar adamakıllı karanlık
Babarlık köyü görünmez olmuş
Sular zayıf ve kara ağaçların sırtında
Allahaısmarladık Yenice Allahaısmarladık Midik
Hadırlı Kocabucakağzı Herekli Allahaısmarladık
Kolun kopsun Ceyhan
Şeytanlar görsün yüzünü
Parça parça yüreklerimiz
Parça parça ellerimiz ayaklarımız
Benim karnım suyla dolu
Benim ayaklarım şişti
Yeni başlamıştık yaşamaya
Ekinler ekili kaldı
Hayvanlar gebe
Dükkânlar kapalı
Adana da zindan gibi
Kıyamet günü mü geldi nedir
Bir kul yok görünürlerde
Söğütler gibi mahzun memleket

Siz yaşayan kardeşlerim
Siz her şeyi memleketimin
Başı kabak yalınayak çalışan
Taşı toprağı kadar
Siz şanlı halkı memleketimin
Sizedir bu çaresiz şiir
Bu kahır dolu kan ağlayan şiir
Sular ki çekilecektir
Elbet çekilecektir sular
Bütün tarlalar görünecek yeniden
Ekinler çıkacak meydana
Bu paramparça toprak yeniden gülecektir
Bu defa otuz sekiz pâre köy
Buğday pamuk pirinç tarlaları
Cümlesi ağaçların
Şehirler kasabalar
Daha emin başlamalı yaşamağa
Daha sağlam kurulmalı bu defa evler
Daima daha büyük bir kuvvetle sarılmak hayata
Halkıma mahsustur
Siz yaşayan kardeşlerim
Gelecek nesillere bizden
Sonuna kadar hayatı sevmek
Ve yaşamak cesareti kalmalıdır.

İlhan BERK

BİR ŞEHRİN İKİ KAPISI

(Baştarafı 7 inci sayfada)

lar hep karşı karşıya yer almışlardır. Feramuşa zıt bir Hulki bey vardır. Mühendis Bekr'e karşı bir Zati bey cephe almaktadır. Zafer gibi bir gösteriş meraklısı tepesinde daima bir mualim Sıtkı'nın yumruğunu hissedecektir. İşte kahramanların böyle iki ayrı kutupta toplanması bize kasaba içi mücadelenin kadrosunu vermektedir. Artık istiyoruz ki tezat olunca açıklığı ve dehşetiyle görünsün. Halbuki kahramanlar iyi karakterlendirilmediği için hiç bir vakit bunu büyük tezahürleriyle göremiyoruz. Mamafi müelif bir çıkış yapmamanın tazyikini eserin ifadesine ve hadiselerin takdimine sevketmiştir. Bu noktada «Bir Şehrin İki Kapısı» nın üslûb ve edasındaki sebebi yakalamış bulunuyoruz. Kaymakama verilen bir istida münasebetile iki kişi şöyle konuşur: «Kaymakama istidayı verince ne yaptı?» «Kaymakam istidayı ne yapar ki, havale eder, adettir.» Kitapta yer alan her hadise zeki bir kalemin ince tankitleriyle işlenmiştir.

YAZAR, bu kitabı üzerinde her halde epice çalışmış olacak ki yer yer bazı güzel söyelyişlere de rastlıyoruz. Meselâ bir yerde şahslardan biri: «Sen eşeğe binmeden bacaklarını sallıyorsun» diyor. «Çayı görmeden paçanın sıvanmıyacağını» çok duymuşuzdur, ama yukarki sözü ben ilk olarak işidiyorum. Kitabın sonlarına doğru bir de yanlı şsöylenmiş bir kelime gözüme çarptı: Kasabaya son gelen doktor yani tahsilli bir şehir adamı kendisine okuyup okumadığı sorulan bir kitay hakkında «arzetmiş olduğunuz kitabı okuyamadım» diyor. «bahsettiğiniz kitabı..» deseydi daha iyi olurdu, çünkü eski tabiriyle (mütekellim) olan kimse «arzttim..» diyebilir. «Siz arzettiniz» demez. İyi ve iyi olmıyan taraflar üzerinde dururken bir de eserde kasabanın toplu olarak göz önüne konmamış olduğunu söylemek isterim. Kasabada bir berber dükkânı olduğunu ve burada da bir çok entrikaların aydınlandığını son sahifelere yaükın bir yerde okuyoruz. Hikâyeyi bize not deftrinden okuyan Mustafanın ogüne kadar traş olma kihtiyacını duyup duymadığını adeta müellife sormak istiyoruz. Hadiselerin akışını muntazam takip edebilmemiz için kasabanın tam dekorunu önceden bilmemiz lâzımdır. Ayni Mustafa bize bir iş daha yapıyor. Kasaba içinde canlı bir tarih gibi her şeyin evvelini bilen amcasını birdenbire unutuveriyor. Bu adam Nabi'nin Par kkahvesine yılda bir defa mı çıkar? Yılda bir defa çıksa bile belediye meclisine üye ola nyeğeni tarafından hiç aranıp sorulmak istemez mi bahusus bu kadar hadise kasabayı allak bullak ederken...

«BİR ŞEHRİN İKİ KAPISI» 'nda bir yurt kasabasını her türlü menfaat ve ihtirasa kavgaları içinde tanıdıktan sonra bu gürültülere kitabı okuyan ve okumıyanlar kadar seyirci kalan asıl kasaba halkının bu belâlardan nasıl kurtarılması düşünüldüğünü muharrirden öğrenmek istiyoruz. Eserde hiç bir işaret yok. Tez anlatılan şartlar altında iyi niyetli bir kaç müneverin iş göremiyeceği yolundadır. O halde ne yapmalı? İnsanın adeta «yapacak bir şey yok. Bu böyle gelmis böyle gider.» diyeceği geliyor. Realist bir eserin böyle kaderci bir sonuca varması bizi memleket mesleleri üzerinde daha büyük bir hassasiyetle düşündürmelidir.

YAZILMASI Söke'de başlayıp Isviçre'de biten «Bir Şehrin İki Kapısı» yurdun kalkınma davasında aktif bir eser olmaktan ziyade tanıtıcı bir eserdir. Sadece bu iyi anlayışın tezahürü bile genç edebiyatimiz için ehemmiyetli bir kazançtır. İş ve meselenin başta geldiği bu günkü durum içinde uzun üslûp denemelerine girişmek manasızdır. Her yazıcımız gördüğü ve yazdığı hayatı «Bir Şehrin İki Kapısı» nda anlatıldığı kadar duyurmıya çalışmış olsa, edebiyatımızda ve sosyal hayatımızda bir inkılâp meydana gelir. Eser bu bakımdan kendi payına düşen fonksiyonu başarmıştır.

Fahir ONGER